

46. ZNANSTVENI SKUP

PAZINSKI MEMORIJAL: NAŠA SLOGA I NOVINSTVO U ISTRI, PAZIN – PULA, 24. I 25. RUJNA 2020.

Povodom obilježavanja 50. obljetnice utemeljenja Katedra Čakavskoga sabora za povijest Istre Pazin organizirala je dvodnevni znanstveni skup »Pazinski memorijal«, koji je održan 24. i 25. rujna 2020. u Pazinu i Puli. Skup je to koji se već 46 godina zaredom održava u Pazinu (uz ostale gradove sudomaćine), promičući pritom interdisciplinarna pitanja u svezi s istarskom prošlošću, sadašnjošću i budućnošću.

Skup se odvijao u dva dana. Prvi je dan Skup bio smješten u Pazinu u Spomen-domu sjedinjenja i slobode, a tema je bila *Žena u društvenom, kulturnom i gospodarskom životu Istre*, za što je priređeno jedanaest radova. Drugi je dan Skup s temom *Naša sloga i novinstvo u Istri* održan na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, odnosno u Sveučilišnoj knjižnici u Puli, gdje je izloženo ukupno devet radova.

Prvoga dana u Pazinu Skupu je prve pozdravne riječi uputio Galiano Labinjan, predsjednik Skupštine Katedre Čakavskog sabora za povijest Istre, koji je izrazio riječi zahvale suorganizatorima i izlagačima. Prisutne su pozdravili i predsjednik Čakavskoga sabora Robert Matijašić, istarska dožupanica Sandra Ćakić Kuhar, suorganizatorica iz udruge BPW (*Business and professional women*) Alida Perkov te pazinska dogradonačelnica Mirjana Galant, kojoj je ujedno i pripala čast proglašenja Skupa otvorenim.

Prvi je dio Skupa vodila ravnateljica Državnoga arhiva u Pazinu Mirela Mrak, dok je radno predsjedništvo vodio član udruge i predstavnik pazinske gradske uprave Anton Finderle.

Prvo je izlaganje »Umrežavanje žena u Istri – odgovor na društvene prilike« održala Alida Perkov, koja je prikazala vidljivost žena u antici i srednjovjekovlju Istre, prvim ženama u obrtu, njihovim zapošljavanjima u Tvornici duhana Rovinj i Pula, u osnivanju prvih udruga žena te je pritom posebno istaknula pilotkinju Puljanku Lidiju Radin te barunicu Hütterott koje su ostavile značajan povijesni trag.

Kristina Džin, temom »Žene s Vižule – stvarnost ili mit?«, ispričala je povijesnu priču iz 3. i 4. stoljeća o Krispu, velikom rimskom vojskovođi i sinu Konstantina Velikog, te o pojavljivanju triju ženskih likova koji su živjeli na arheološkom lokalitetu poluotoku Vižuli kraj Medulina.

Klara Buršić Matijašić imala je temu »Salvia Postuma Sergii« koja govori o ženi koja je dala izgraditi Slavoluk Sergijevaca u čast muškim članovima svoje obitelji te o položaju žena u braku i društvu u doba Rima.

Marija Mogorović Crljenko izlagala je o temi »Poslovna sposobnost žena u Istri na razmeđu srednjeg i ranog novog vijeka«, ističući da je ženina sposobnost za raspolaganje imovinom ovisila o tipu sklopljenoga braka, a to su bili brak na istarski način, brak na

mletački način i brak na slavenski način. Dalje je istaknula da su u navedenom razdoblju žene radile različite poslove u kućanstvu, trgovini i obrtu te medicini i skrbi za potrebite.

Milan Radošević predstavio je svoj rad »Istarske žene na talijanskom Specijalnom sudu za zaštitu države (1926. – 1943.)« u kojem je iznio podatke koliko je Istrana osuđeno na Sudu te o Istrankama s područja Riječke provincije, Slavici Jardas i Augusti Mahne, koje su osuđene na Specijalnom sudu. Nadalje, predstavljajući je ukratko opisao život i rad Slavice Radošević koja je na spomenutom sudu optužena za krivotvorenje isprava te njezinu sudbinu.

Drugi dio prvoga dana Skupa započeo je predstavljajući zbornik *Pazinski memorijal*, knjiga 28-29, o kojem su govorili Robert Matijašić i urednik Josip Šiklič. U zborniku su objavljeni radovi sa znanstvenih skupova Pazinskoga memorijala koji su održani između 2006. i 2009. godine. Zbornik sadrži 16 znanstveno-stručnih članaka s temama: umjetnost 20. stoljeća u Istri, Prvi svjetski rat u Istri, 60. obljetnica Pariškoga mirovnog ugovora, povijest bilježništva u Istri, izvori za povijest Pazinske knežije te Istra pod francuskom upravom.

Treći dio skupa vodila je Marija Ivetić te je predstavila predavanje Ive Kolić »Primaljstvo u Pazinu tijekom druge polovice 19. stoljeća.« Iz predavanja se saznaje kako je primaljska služba bila raširena u Istri te da nisu zabilježeni podatci o primaljama s licencom i bez nje, kao i da su primalje kojima se poklanjalo više povjerenja prisustvovala većem broju poroda. Prvi se put primaljstvo spominje u najstarijoj Matičnoj knjizi rođenih Labin (1536. – 1583.).

Marijan Jelenić u svom izlaganju »Prva Istranka u postupku za proglašenje svetom – Tarsilla Osti (1895. – 1958.)« govorio je o životu i požrtvovnu radu časne sestre iz Pule koja je dvadeset godina radila kao bolničarka u Mornaričkoj bolnici u Puli i koja je svoju ljubav prema Isusu prenosila bolesnicima te je proživljavala smrtnu borbu umirućih. Tarsilla Osti prva je žena u Istri koja je ušla u službeni postupak Svete Stolice za proglašenje blaženom sveticom.

Kristina Džin izlagala je o temi »Vesna Girardi Jurkić – majka, arheologinja, pedagoginja i političarka«, opisavši ukratko bogat život svoje majke, koja je dala izniman doprinos na području istraživanja i izučavanja kulturne baštine, pogotovo arheologije, te na području međunarodne diplomacije i politike.

Filip Zoričić u svojem izlaganju »Đurđica Zoričić – život i ideja« opisao je život pročelnice Katedre za ekonomske teorije i sociologiju, dekanice Fakulteta ekonomije i turizma te zastupnice u Saboru koja je svojim znanstvenim i društvenim djelovanjem ostavila trag u našem društvu.

Branislav Ostojić radom »Ana – pjesma s bezbroj stranica« izlaže o Ani Matejčić, glazbenici iz Novigrada koja radi na očuvanju kulturne tradicije te doprinosi obogaćivanju kulturno-umjetničkoga života na području Novigrada.

Posljednje je izlaganje održao Dario Koraca o ženama u sportu »Tri istarske paraolimpijke.« Handbikerica Mirjana Ružnjak, atletičarka Mikela Ristoski i bacačica diska Jelena

Vuković svojim su impresivnim rezultatima i zlatnim medaljama uvelike doprinijele da se paraolimpijskom ženskom sportu posvećuje više pozornosti.

Drugi je dio Skupa održan u Puli. Nakon okupljanja sudionika pozdravne govore održali su Bruno Dobrić, u ime domaćina, te Josip Šiklič, u ime organizatora Skupa. S obzirom na to da je tema drugoga dana Skupa bila *Naša sloga i novinstvo u Istri*, Dobrić je podsjetio okupljene kako Sveučilišna knjižnica u Puli posjeduje gotovo cjelokupan korpus *Naše sloge* koji je 2007. digitaliziran te je time učinjen velik iskorak u dostupnosti tih novina široj javnosti. Josip Šiklič pritom je još jedanput istaknuo važnost Katedre i Pazinskoga memorijala za istarsku kulturu i znanost tijekom dugogodišnjega djelovanja.

Budući da je Josip Bratulić ispričao svoj izostanak, prvo je predavanje održao Bruno Dobrić o temi »*Gdje ju jedan čita, tu ih petnaest drugih pomnjivo sluša*. Značaj Naše sloge za političko prosvjeđivanje i organiziranje hrvatskih seljaka u Istri.« U predavanju su opisane političke i kulturne okolnosti u kojima je osnovana *Naša sloga*, pri čemu je istaknuto kako je prije pokretanja *Naše sloge* bilo vrlo malo knjiga na hrvatskom književnom jeziku – jeziku kojim su se svećenici u to doba obraćali narodu i na njemu vjeroučitelji odgajali djecu.

Sljedeće je izlaganje, »Političke teme u listu *Naša sloga*«, održao Filip Zoričić, u kojem je koncizno i sažeto izdvojio političke članke iz kojih se iščitavaju snaga i značaj *Naše sloge* za doba u kojem je list izlazio, ali to su vrijednosti koje mogu biti lako primjenjive i u sadašnjosti. Zoričić je podsjetio na ključnu ulogu *Naše sloge* u predstavljanju hrvatskoga programa i vodstva u Istri – *Naša sloga* tako u svojim političkim člancima predstavlja kroniku pokreta određenoga vremena, upozorava na rascjepkanost hrvatskoga teritorija, riznica je i promicatelj jedinstvene političke i državotvorne misli, pomaže u edukaciji puka te kao svojevrstan kulturni i politički motivator snažno utječe na mentalitet ljudi.

Izlaganja su nastavljena radom Nevija Šetića »*Naša sloga* kao izvor za proučavanje moderne hrvatske povijesti.« Šetić naglašava kako se tijekom godina izlaženja u *Našoj slozi* oblikovala hrvatska misao i razvijali su se moderni i ključni procesi oblikovanja istarskoga i kvarnerskog puka, koji podrazumijevaju prije svega demokratizaciju te integraciju i socijalizaciju društva. Uključujući važnost podlistaka koji su se objavljivali uz *Našu slogu*, kao i uredničkih komentara i raznolikih priloga, Šetić ističe da je sadržaj lista iznimno opsežan i značajan jer na jednom mjestu opisuje gospodarske prilike i kulturni život Istre, objavljuje književne prikaze toga vremena te se zauzima za promicanje važnosti školstva i obrazovanja, a rezultati proizašli iz izlaženja *Naše sloge* temelj su našeg društva danas.

Zadnje predavanje prve sesije održala je Alida Perkov o temi »*Gospodarske institucije i Naša sloga*.« Perkov napominje da su u doba izlaženja *Naše sloge*, poučnoga, gospodarskog i političkog lista, kako piše u podnaslovu, već dvadesetak godina djelovale institucije koje su u duhu industrijskoga preokreta Austrijskog Carstva, ali i Markgrofovije Istre, poticale gospodarski razvoj te da je važnost *Naše sloge* bila upravo u tome što je pratila i ocjenjivala njihov rad.

Nakon kratke stanke predstavljena je knjiga Mihovila Dabe i Nevija Šetića *Naša sloga 1870. – 1915. Novine hrvatskoga preporodnoga i nacionalno-integracijskoga procesa*

u Istri i na kvarnerskim otocima. Izbor iz građe (Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2020.). Knjigu su predstavili autori, a moderator predavljanja bio je Josip Šiklič.

Izlaganja su nastavljena referatom Maje Polić »Matko Laginja u listu Naša sloga«, koja objašnjava da je za temu predavanja odabran upravo Matko Laginja, značajan hrvatski političar i odvjetnik, književnik i publicist, kako bi se odala počast ovom velikom preporoditelju iz trolista Mandić – Spinčić – Laginja, a ujedno i obilježile dvije velike obljetnice: 100. obljetnica banovanja Matka Laginje i 90. obljetnica njegove smrti.

Usljedilo je predavanje Josipa Šikliča »Borba za uspostavu hrvatske gimnazije u Pazinu na stranicama Naše sloge«, u kojem je istaknuto da je škola na materinskom jeziku za istarske Hrvate bila znak nacionalne emancipacije i najvažnija oznaka slobode. Važnost osnivanja hrvatske gimnazije vidi se iz činjenice da su oni istarski Hrvati koji su htjeli pohađati školu na materinskom jeziku morali ići u škole izvan Istre, a oni đaci koji iz raznih razloga, a najviše zbog teške financijske situacije unutar obitelji, nisu bili u mogućnosti putovati u takve škole, bili su upućeni i raspoređeni u njemačke i talijanske škole.

Aldo Sinković održao je izlaganje »Savjeti Naše sloge seljacima o uzgoju prehrambenih namirnica«, u kojem je iščitao niz objavljenih savjeta o uzgoju živežnih namirnica koji su pomagali istarskom puku tijekom izlaženja lista *Naša sloga*.

Predzadnje predavanje, o temi »Razvoj podružnica Družbe sv. Ćirila i Metoda na Bužeštini prema pisanju Naše sloge«, iznio je Mirjan Flego, u kojem je kronološki prikazao obavještavanje puka u listu *Naša sloga* o otvaranju podružnica Družbe na Bužeštini, a čiji je osnovni cilj bio potpora hrvatskom školstvu u Istri.

Zadnje predavanje na Skupu održao je Stipan Trogrlič, o temi »Pučki prijatelj i Riječki novi list (1907. – 1914.): radikalno katolička i naprednjačko protukatolička idejno svjetonazorska obzorja.« U predavanju je Trogrlič, kao znanstvenik koji se dugo godina bavi proučavanjem hrvatskoga katoličkog pokreta u Istri, iznio idejno-svjetonazorska usmjerenja i programatiku *Pučkoga prijatelja* i *Riječkoga novog lista*.

Na kraju valja napomenuti da je ovogodišnji, predavanjima i rezultatima vrlo plodonosan 46. Pazinski memorijal Katedra Čakavskog sabora za povijest Istre Pazin organizirala u suradnji s Čakavskim saborom Žminj, Istarskim ogrankom Društva hrvatskih književnika, Sveučilištem Jurja Dobrile – Sveučilišnom knjižnicom u Puli te udrugom BPW (*Business and professional women*) Pula.

Andrea Runko Babić
Maja Milovan